

ELS PRIVILEGIS DE LES CORTS DE BARCELONA, ANY 1599: CARÀCTERS DIFERENCIALS DE DOS COL·LEGIS.

Manuel RIERA BLANCO.

A la nostra investigació dels Col·legis i Confraries dels Oficis de la Medicina que venim oferint als successius Congressos d'Història de la Medicina Catalana, correspon ara, a l'XIè Congrés, seguir la pauta dels anteriors i dintre dels privilegis concedits a les Corts Catalanes celebrades a Barcelona l'any 1599, estudiar un col·legi de Notaris, respecte a un col·legi de Metges, Cirurgians i Apotecaris, tots dos establerts a la ciutat de Tarragona. Les fonts utilitzades són els documents de l'Arxiu Reial que guarden els preceptes autèntics concedits als col·legis, confraries i gremis durant la celebració de les dites Corts a Barcelona l'any 1599, presidides per Felip el segon d'Aragó (III d'Espanya), als que hi unim documents procedents de l'Arxiu Històric Provincial de la ciutat de Tarragona. Els objectius són: exposar primer els antecedents del col·legi de Notaris, per veure després les afinitats i caràcters diferencials dels dos col·legis i els punts dels capítols que tenen el nostre interès, en quant a l'examen de metges amb una projecció cap a la més recent història.

I - ANTECEDENTS:

El primer de maig de 1583 el Col·legi de Notaris de Tarragona havia obtingut la concessió del seu privilegi, per la gràcia del Virrei de Catalunya Don Juan de Zúñiga i Avellaneda, comte de Miranda (1582-1586), que el va aprovar fent constar es concedia en nom del Rei i durant el temps de la "*mera i libera voluntat de sa Magestat*" Felip el primer d'Aragó, (II d'Espanya). Els punts més remarcables són els següents:

= El privilegi es concedia com "*aprovació d'uns capítols de demanda*" presentats al senyor Virrei, comte de Miranda (Vid. dA - 1). Els aprovà individualment un després de l'altre, amb la fórmula legal de "*Plau a sa Excel·lència* ", si bé a continuació podia esmenar, graduar, matisar i

condicionar la petició de cada un dels capítols que li presentaven i així ho va fer.

= L'estructura del privilegi és la mateixa de tots els que venim estudiant: encapçalament amb el nom del col·legi i concessió, seguit del nom del monarca i el títol gran, tot escrit amb llengua llatina; segueix la súplica exposant-se en un proemi les raons de la petició seguit dels capítols que demanaven fossin aprovats, tot escrit amb llengua catalana; finalment la reial concessió que firma el comte de Miranda en nom del Rei, escrit en llengua llatina i datat a Barcelona el primer de maig de 1583.

= Al no ser una concessió perpetua, a l'any 1599 es va demanar la confirmació del privilegi al nou rei Felip. Va tramitar el procediment de sol·licitud Miguel Sabater, advocat, ciutadà de Barcelona, síndic de la ciutat de Tarragona. Ho fa en nom de la ciutat i els seus notaris, a tal fi, presentà la transcripció del privilegi concedit pel comte de Miranda com a Virrei, seguit de la súplica al nou rei perquè confirmés els capítols precedents: aquests, són confirmats en totes i cada una de les coses en ells contingudes de la primera línia a la última, escrit tot en llengua llatina. La terminació dirigida al Rei, és en castellà: "*V. Md. Confirma un privilegio concedido al Colegio de los notarios de la ciudad de Tarragona*".

= Els dos privilegis tenen la mateixa situació a l'arxiu: la renovació del Col·legi de Notaris està a continuació de la concessió del Col·legi de Metges, Cirurgians i Apotecaris; gràcia concedida a tots dos el mateix dia; i escrits per la mà del mateix escriptor.

Al segle XVIII es diu del Col·legi de Notaris i dels seus estatuts que: "*florecieron los escribanos de la ciudad y lograron los más bien establecidos créditos*". La florida es va estroncar amb les guerres, la fam i la pesta sofertes per Tarragona i el seu Camp des de l'any 1640 fins el 1652, i els dos cruels setges que va sostenir la ciutat, van disminuir de tal nombre els veïns que de retop quedaren reduïts a tres notaris residents a la ciutat i, per tàcita convivència, es va permetre poguessin exercir el seu ofici tots els escriptors reials encara que no fossin del Col·legi, el qual va suspendre les seves activitats i exercici. Amb data 7 de març de 1748 es va demanar restablir el Col·legi de Notaris del que fos protector la Ciutat de Tarragona, demanant-se adequar els antics estatuts als nous temps (Vid.: dA -5).

II - CARÀCTERS DIFERENCIALS:

En quant a la comparació de similituds i caràcters diferencials dels dos privilegis: el del Col·legi de Notaris i el del Col·legi de Metges, Apotecaris i Cirurgians, hem d'exposar els següents punts:

1 - A l'Arxiu d'Història Provincial de Tarragona, dintre la caixa que guarda el Llibre del Consolat de l'any 1582, existeix una fulla entre altres, redactada per la confraria dels Sants Cosme i Damià de Doctors de Medicina, Apotecaris i Cirurgians, sol·licitant al Consell de la ciutat que recolzi a la confraria per la petició d'un privilegi al Rei. Ho demanen així :

" = Ilustres Senyors Consuls y magnífics consellers = Per obviar als quotidians inconvenients y desastres, q(ue) cada dia se cometen ab notable dany de la comuna salud dels ciutadans desta insigne Ciutat, per causa q(ue) molts idiotes ignorants y affiontados, ab escut de algunes llicencies ab poca consideració i examen donades, emprenen cures de diverses malalties així interiors com exteriors, lo q(ue) redunda en gran detriment de la publica salut, y per altres coses concernents lo bé y policia desta insigne Ciutat, ha determinat la confr(aria) dels beneventurats Sants Cosme y Damià dels magnífics doctors metges, apotcharis y cirurgians, procurar privilegi de la Magestat del Rey nostre Senyor, peraq(ue) dita confr(aria) ab mes auctoritat sia governada, y esta insigne Ciutat mes commodament servida. Lo qual dit Privilegi, peraq(ue) mes facilment puga otenir y de Sa Magestat alcanzar, suplica á vostres il·lustres magnífiques y merces sien servits q(ue) en aço la Ciutat li preste son favor, perq(ue) es cert q(ue) demanan.se dit privilegi per part del Consell y Confraria desta Ciutat, no dubtarà Sa Magestat concedir.lo y fent.se així serà tenir compte co(m) dit es no sols a la policia, però encara á la salut y vida de tots los ciutadants, desta insigne Ciutat, y dita confr(aria) o tindrà ab molt gran merce q(ue) licet est = Altissima = rúbrica ilegible =. (Vid. dA - 5). Hem de fer notar que als documents oficials s'escriu el nom dels cirurgians, abans que'ls dels apotecaris, cosa que no es fa en els documents de la pròpia confraria: els apotecaris van davant.

Aquest escrit a fet suposar als historiadors locals que es van sol·licitar al mateix temps els privilegis del Col·legi de Notaris i del Col·legi de Metges, Cirurgians i Apotecaris, però crec que això no és admissible: el document només es un sol full que està solt dintre la caixa que guarda el transcrit document, junt amb altres i el Llibre del Consell de 1582-1583, i no està escrit ni referit dintre les pàgines del llibre del precitat any i que està en molt mal estat (Vid.: N -1); el document no té data, com no la tenen

almenys cinc documents més dels que l'acompanyen dintre la caixa; tampoc diu el nom del rei del que es pensa procurar el Privilegi; és més, el privilegi dels Notaris de primer de maig de 1583 el va concedir el Virrei comte de Miranda, a Barcelona. No podem dir doncs que hi ha similitud en el temps de sol·licitud i concessió dels dos privilegis, ja que els Notaris el van aconseguir al 1583 i la confraria va haver d'esperar uns anys més fins a l'últim dia de juny de 1599, data en que fou erigida a la classe de Col·legi.

2- El privilegi dels Notaris concedit pel Virrei i lloctinent General de Catalunya al 1583, posteriorment, al 1599 el nou Rei Felip, es limità a concedir una confirmació d'un privilegi anterior sense cap modificació.

3 – Al privilegi del Col·legi de Notaris no es dona el nom del conseller reial, magistrat de l'Audiència, que va revisar-lo, com es fa al Privilegi dels Metges, Cirurgians i Apotecaris, però es diu que els capítols presentats van ser consultats i deliberats en totes i cada una de les coses en ells contingudes, tant a la concessió de 1583 com a la confirmació de 1599.

4 – Al Rei i a la república (la cosa pública) els hi convenia conservar el tan necessari ofici del notariat - “ *según lo divino y humano* ” – i que cap imperit pogués introduir-se dintre de l'Art, de tal manera que la ignorància influís i causés perjudici a la cosa pública. El mateix interès es té de l'Art de la Medicina, Apotecaria i Cirurgia.

5 – La suplicació del Col·legi de Notaris al Virrei, la fan conjuntament el Consell de la Ciutat de Tarragona amb els Notaris antics de la ciutat, i el privilegi es concedeix “ *als notaris de la ciutat de Tarragona* ”, o sia que no es faculta a la ciutat a instituir un col·legi de notaris, és el Virrei qui directament crea la institució. La confraria dels oficis de la medicina de Tarragona per erigir-se en Col·legi, fa la demanda ella sola per mà del seu prior Agustí Vidal, la confraria d'artistes de Vic la patrocina el venerable religiós Tomàs Font, doctor en Santa Teologia i frare del convent del Carme de Vic, junt amb el prior farmacèutic Jaume Morlans.

6 – El domicili del Col·legi de Notaris s'estableix a la casa de la Ciutat, aquest fet no consta al Col·legi de Metges, Cirurgians i Apotecaris que com a confraria ho era la capella del claustre de la catedral de Tarragona. No tenim dades del domicili que tenia com a col·legi, hem de suposar ho era la casa de l'advocat o notari del Col·legi, així succeïa al col·legi dels metges i cirurgians de Tortosa.

7 – Les causes exposades per la Ciutat i els notaris per refermar la necessitat de la concessió del privilegi, és la de sempre: ser el notariat una de les arts més principals i que l'art ha de consistir en teoria i pràctica i amb molts anys d'haver practicat (s'ha d'entendre de molts anys d'aprenent, ajudant a un notari, no de l'exercici de notari aprovat); i també, els perjudicis i mals que causa la imperícia i la ignorància dels individus que tenint oficis vils i mecànics, procurant-se “ *letres de comissió* ” (entenc cartes de recomanació) per obtenir el privilegi de notari amb gran dany i detriment de la cosa pública.

8 – També exposen que: “ *per la imperitia e ignorància dels dits notaris que los poblats del Principat i altres venen a disminució y consumir els patrimonis i encara ses persones* “. Es aquesta una curiosa causa gens coneguda de la demografia decadent del Principat de Catalunya: els metges, cirurgians i apotecaris no en diuen res, tampoc els economistes dedicats a la Història.

9 – El privilegi dels Notaris de Tarragona consta de deu capítols. En té tan sols quatre el privilegi del Col·legi de Metges, Cirurgians i Apotecaris. Una qüestió de prestigi és que els notaris anaven al davant del oficis de la medicina a les processons de Corpus. Els notaris i els procuradors tenien la confraria de Sant Lluç.

III - ELS CAPÍTOLS DEL PRIVILEGI.

La suplicació dels capítols presentats al comte de Miranda, Virrei de Catalunya, s'estructuraven amb un proemi en el qual la ciutat de Tarragona i els seus Notaris antics exposaven les diverses causes i raons que justificaven la sol·licitud, seguia al preàmbul els deu capítols al objecte d'instituir un Col·legi de Notaris hàbils i pràctics en l'Art de la notaria. A continuació exposem abreujadament els conceptes i matèries contingudes en els capítols, tenim:

- els dos capítols dedicats a la Institució del Col·legi, junt amb les ordenances i estatuts per aconseguir la personalitat jurídica (capítols: 1er. i 6è.).
- els tres capítols d'examen d'aptitud per ingressar al Col·legi (capítols: 2º., 3er, i 4º.).

- els dos capítols per revaloritzar el prestigi de la professió i Col·legi (capítols: 7è. i 8è.) en els que també incideix l'examen d'ingrés al Col·legi.

- Les antecedents motivacions les trobem de forma general a tots els col·legis, hem de distingir també, els capítols propis de la professió del col·legi de notaris (capítols: 5è., 9è., 10è.), que tracten específicament de les substitucions de notaris, i els capítols excepcionals que tracten del nombre de testimonis als testaments i, sobretot, l'últim capítol d'aspecte bibliogràfic i arxivístic.

Aquest es el resum, a continuació veurem en més deteniment el proemi i els capítols.

= **En el proemi** es diu que l'Art de la notaria requereix: molt gran discurs i saber, basat en la teoria i pràctica; han de proveir la claredat dels contractes perquè s'obvien molts plets i litigis; la imperícia i la ignorància, porta com ja hem exposat, a consumir els patrimonis i encara les persones.

Tot agravat perquè de "*alguns anys ensai*" els Cònsols i Consell de la Ciutat de Tarragona, els notaris antics i els prohoms, han observat que alguns veïns de la ciutat i poblats, amb oficis vils o mecànics i altres, sense cap consideració a la qualitat de l'art de la notaria, tenen l'atreviment d'exercir de notaris sense haver practicat gens, o molt poc temps, sense aprendre la dita art; i deixant els propis oficis vils i mecànics, en els quals havien consumit molt del seu present, amb arts i medis indirectes, han procurat fer venir lletres de comissió dirigides a amics seus, per examinar-se de notaris a la ciutat de Tarragona, i encara per altres vies procuren obtenir el privilegi de notari, amb gran dany i detriment de la cosa pública. Així s'atreveixen a rebre i testificar a altres i fer instruments públics; i per això causen diverses contencions, plets i litigis i altres pertorbacions (Vid.: N - 2). També se segueix dany irreparable de la cosa pública de dita ciutat; i gran vilipendi i menyspreu i derogació de l'honor dels notaris hàbils i pràctics de la ciutat. Per tot :

"...se suplique per part de la dita ciutat i encara dels dits notaris de aquella a V. Excia. sia de son real servei per la autoritat Real, concedir y otorgar a la dita ciutat i notaris que sia fet Col·legi de Notaris en la dita ciutat i per aquest efecte sien fetes i concedides les coses contingudes en els capítols devalle scrits y de dita concessió manar expedir privilegi patent amb clausules prohibitories i derogatives i altres necessaries quals la qualitat del negoci requereix de tot lo qual la dita ciutat y notaris ne rebran molt particular gràcia i mercé ...".

El primer capítol a l'any 1583, ens dona una visió de Tarragona com una ciutat pròspera, de les més principals antigues i lleials, amb gran comerç i tractes amb totes les altres del Principat; i ja té, un Col·legi de Notaris per poder tractar de grans i diverses dificultats de diversos actes testificats per notaris de dita ciutat i altres llocs circumveïns (Vid.: N -3). El que demana la ciutat i els seus notaris antics, és instituir un Col·legi de Notaris hàbils i pràctics, amb personalitat jurídica pròpia, apartant del col·legi la imperícia i la ignorància que denunciaven en el proemi. A tal fi, demanen congregar-se i avistar-se col·legialment a la Casa del Consell de la Ciutat, a tota hora que sigui menester i elegir per - " *via de electió o insaculació* " - priors anuals del dit Col·legi i " *fer tot ço i quant en sembans Col·legis de Notaris se acostuma lleialment fer i tractar* ". El Virrei comte de Miranda sancionà el capítol i el matisa amb aquesta forma legal : " *Plau a Sa Excel·lència duran la mera i libera voluntat de sa Magestat la tal clàusula sia aguda per repetida en tots els infraescrits capítols i ab tal que la primera nominació i admissió dels notaris col·legials entrevinguen els consols de la ciutat* ". Sembla doncs que limita la intervenció del consell de la ciutat a la primera nominació de notaris.

= **El capítol segon** ens permet deduir com és procedia per obtenir les patents de notari per la via de les dites " *lletres de comissió* " i poder ésser examinats per amics. Pel bé de l'art de la notaria es demana: " *sie proveit i manat per Vtra. Excel·lència que de si avant el que tinga la pretensió de habitar i residir en la ciutat de Tarragona no pugué obtenir lletres algunes de comissions per a subir examen davant ninguns doctors notaris particulars de la dita ciutat ni altres* ". A continuació proposen el procediment d'examen, instituint un tribunal molt complex format per: els dos priors del Col·legi de Notaris; dos prohoms de la ciutat elegidors i extractors d'una bossa on estarien posats davant del magnífic Veguer reial i consols de la ciutat; dos doctors en dret i altres dos elegits pels magnífics consols que per temps seran; i en presència dels altres col·legials del Col·legi de Notaris " *si ser hi voldran* ". Entenc que l'examen de l'aspirant a notari, les preguntes tècniques de l'examen les hauria de fer bé i degudament: els dits dos priors del col·legi, els dos prohoms notaris i per dos advocats o/ i doctors en dret; i en presència dels dits veguer i consols. Es pretenia així, que sense haver-se examinat amb la dita formalitat, i sense ésser passats i trobats hàbils i suficients " *no puguén per ninguna via usar de la dita art de la notaria en la dita ciutat* ". Però, encara quedava un altre pas als examinats i trobats hàbils, era precís que fossin creats notaris: " *haien de pendrer i obtenir la autoritat i el privilegi de notari de sa Majestat o del Excel·lentíssim Loctinent general que per el temps serà en el present*

Principat, en la forma i manera que és solen expedir els tals privilegis ". Finalment, a continuació proposaven una clàusula derogatòria: " i declaren ara per llavors que els actes per els tals notaris no examinats ni creats i per esta forma fahedors essen nulles y de ningun valor ", incurrint en la pena de deu lliures. Plau tal a sa Excel·lència, però matisa: "que haven algun suspecte dels examinadors nomenats en la present capital, en lloc de aquell serà nomenat un altre no suspecte ".

= **El capítol tercer.** Imposa per poder examinar-se haver realitzat cinc anys de pràctica al costat de notaris aprovats de la ciutat de Tarragona o de les altres ciutats de Catalunya que tinguin col·legi de notaris. D'aquest període de pràctiques hauran d'aportar-se proves llegendimes abans de l'examen, i en cas que sia admès a l'examen sense la dita prova, imposa la multa de deu lliures als priors i prohoms, Plau a sa Excel·lència " *exceptat quant a la nullitat dels actes presos per qui serà estat admés en col·legiat, fins tant que la admisió sia declarada nul·la "*.

- **El capítol quart** imposa tres lliures pel dret d'examen d'aptitud per subvenir a les despeses del col·legi i a més havien donar un parell de guants de cabrit a cada un dels membres del tribunal examinador. Se'ls dona als aspirants mig any de temps per preparar l'examen. Plau a sa Excel·lència.

= **El capítol cinquè** tracte del problema de les substitucions que'ls notaris solen fer per rebre alguns actes notariais, i alguns tenen substituïts perpetus en alguns llocs de la ciutat. Procuren que no es faci servir en les substitucions a persones idiotes i de " *ningun saber "*. Demanen que els joves escrivans que tenen els notaris, hagin de prestar jurament en mà del Veguer i s'assenti dit jurament en el llibre del col·legi, sota pena de deu lliures al contrafaent. Plau a sa Excel·lència.

= **El capítol sisè** tracte de fer ordenances i estatuts concernents al bon regim del col·legi, proposen puguin fer-les amb assistència dels cònsols de la ciutat amb aprovació i decret del Veguer reial de la dita ciutat. " *Plau a sa Excel·lència en que les dites ordinacions sien aprobades per sa Majestat o el seu Lloctinent general "*. Per tant, es condiciona al més alt nivell l'aprovació dels estatuts, hem de suposar per vigilar l'adequació a la legalitat.

= **Al capítol setè** es sol·licita que se'ls permeti per sa Excel·lència titular-se " *notaris de número del Col·legi de Tarragona "*. Plau a sa Excel·lència.

= **Capítol vuitè:** Als notaris els preocupa la reputació, perquè a un bon i lleial notari el tracten de falsari. Demanen a sa Excel·lència: “ *manar los concedir el Privilegi de Talió que segons els serenissims reis d’Aragó de immortal memoria i senyaladament per los reis don Joan primer i don Ferrando segon fou concedit als notaris públics de Barcelona i ciutat de Gerona* “. Plau a sa Excel·lència, però si per “algún procés se retreindrà ésser estada comesa alguna falsetat se puegue inquirir d’officio”.

= **Capítol novè:** Ve a incidir en els testimonis dels testaments. El problema estava en que a Catalunya per ser vàlids els testaments feien falta set testimonis. Aquí els notaris entren en relació amb la medicina i comenten que si els testadors estan molt malalts i s’ha de esperar un temps, en l’interin es cerquen els set testimonis, podran perdre els seus sentiments i la memòria i morir intestats. I per obviar tal dilació i treball demanen sigui suficient per la validesa testamentària amb tan sols tres testimonis coneguts pel testador i notari. Així el capítol plau a sa Excel·lència i és aprovat.

= **Capítol desè:** Ens diuen que en alguns temps passats, per la mort dels notaris, s’havia tingut poc compte en la custòdia, guarda i protecció de les escriptures públiques rebudes i, per aquest motiu, foren perdudes moltes perquè els hereus les han tret fora de la ciutat i cada dia es poden veure grans i inestimables danys. Fan proposta del procediment de custòdia i guarda i que a la sala del Consell de la ciutat sigui pel Col·legi feta, posada i mantinguda perpètuament una taula patent, en la qual havien de ser escrits els noms de tots els notaris que en el present tenien exercici en la ciutat i es feia constar allí, en escrits, quines escriptures de notaris difunts tenia cada un; i d’aquí endavant havien de ser-hi posats tots els notaris que entressin en dit Col·legi. “ *Plau a sa Excel·lència ab tal comanda sie en consentiment i beneplacit del hereu del notari defunt i en la serie i tenor del Capítol de Cort desè de l’any 1520.* ” Es refereix a les Corts d’aquest any.

Aquests Notaris antics de l’any 1583 mereixen una placa d’homenatge als arxius de Tarragona que guarden els protocols notariais.

No mereixen cap dubte els exàmens d’ingrés i d’aptitud del Col·legi de Notaris de Tarragona. Amb tot, considerant-ho des de una perspectiva actual té més interès el desig viu d’examinar que tenen tots els col·legis en el curs dels temps, especialment els de metges, que per alguns no en tenien prou amb els exàmens de graus als Estudis generals i al Protomedicat. Veurem a continuació aquest afany a Tarragona.

IV - L'AFANY D'EXAMINAR METGES

El reial privilegi del Col·legi de Metges, Cirurgians i Apotecaris concedit al mateix any de 1599 en que es confirmà el Col·legi de Notaris, dona poders per realitzar un examen d'aptitud als apotecaris i cirurgians abans de ser admesos al col·legi per poder tenir botiga i exercir l'art de la cirurgia a Tarragona i el seu Camp, amb una matisació; la de no causar perjudici al corresponent dret del Prothofisich. Ho demanen i se'ls hi concedeix així:

" = Item placia a V.Mgt. concedir i otorgar que los Apothecaris, chirurgians que voldran exercir lo art de Apothecari y Chirurgià axi en la ciutat de Tarragona, com en las vilas del Camp, ans de ésser admesos a tenir botiga y exercir dita art hajan de ser examinats per lo col·legi predit y fins a tants hajan subit dit examen no sien admesos a fer dites arts, encara que los tals aguessen obtingut Privilegi del Prothofisich, ni en altri por lo abus que es fa por lo dit Prothofisich en donar Privilegis a tothom quin demana sens fer deguda experiència de llur sufficiència = Plau á Magt. sens perjudici del dret degut al Prothofisich en lo examen " (Vid.: dA -2. i B.-3).

Aquests privilegi pel que respecte als metges (batxillers, llicenciats i doctors) només es reconeixia als priors del Col·legi l'obligació de procedir a l'examen dels títols, per veure si els graus dels metges i l'examen del Protomedicat estaven ben expedits. Es diu així :

" = Item placia a V. Magt. Statuhir y ordenar que ningú pugue fer de metge ni receptar en lo dit Camp y Vegueria y Ciutat de Tarragona que no sie doctor en Medicina o Bachiller de universitat aprovada y haïen de fer ostentió dels Privilegis que tindran del grau que obtindran paraque los Priors del Col·legi fassen examen si son ben despedits o, no y ans de. ser admesos a receptar haïen de ser agregats a dit Col·legi = Plau a sa Magt. ab que no es fasse perjuici al dret degut al Prothofisich en lo examen. " (Vid.: dA -2).

Malgrat de que està claríssima la disposició al privilegi de 1599. Al segle XVIII, jugant amb el text del privilegi sense tenir en compte els conceptes d'admissió al col·legi, examen d'aptitud i examen de validesa dels títols, en el dictamen del canonge Pere-Ignasi Perelló de Tarragona (Vid.: B-2), es fa creure que des de l'any 1599 al 1773, els priors (un metge, un farmacèutic i un cirurgià) tenien el poder de realitzar un examen d'aptitud professional als

metges que volien exercir la medicina a la ciutat, camp i vegueria de Tarragona.

Passant el temps, - quatre segles -, en el període dels anys 1990-1992, els anteriors precedents històrics del Col·legi dels Oficis de la Medicina de Tarragona, estudiats amb la perspectiva del segle XVIII de tenir el poder d'examinar metges des de l'any 1599 al 1773, adquiria el caràcter de precepte d'una genuïna legitimitat històrica que resultava molt apassionant, tant pel Col·legi Oficial de Metges de Tarragona (que va editar l'estudi històric) com per a molts hospitals i metges que mantenien un forcejament amb l'administració central, en quant a la qüestió dels cursos i exàmens per aconseguir els títols d'especialitats mèdiques i quirúrgiques fora de la via M.I.R.. Era l'inici d'un procés i d'un afany col·legial d'examinar metges que ha continuat en els últims anys del segle XX. El veig fundat: en la necessitat de prestigi del metge i col·legi; i en la recerca d'un reconeixement periòdic de l'aptitud professional controlada pel Col·legi Oficial de Metges i societats científiques, per garantir un correcte exercici professional. Així als "*Estatuts-Any 2000*" del Col·legi Oficial de Metges de Tarragona (Vid.: B - 1), dintre les seves funcions en quant a l'avaluació de la medicina en l'àmbit de les competències que la legislació l'hi atorgui, es pot llegir: "*En aquests sentit, si així o determina la llei, el Col·legipodrà establir sistemes d'accés a la col·legiació i sistemes de reconeixement periòdic de la competència professional dels metges, escoltant els criteris de la Universitat i les societats científiques*" (article 5, punt 2). De moment és un somni de futur: falta la llei. També es fa constar que els exàmens de metges (reconeixement periòdic de la competència professional), el Col·legi observarà uns conceptes bàsics, entre ells : "*que ningú pot qüestionar la competència professional dels metges en actiu que exerceixen la professió complint les normes d'ètica i deontologia ...*" (article 5, punt 2-1). Si és així, ens preguntem, a qui examinaran: als metges jubilats?; als qui es dediquin a la política, o a l'administració i deixin de veure malalts durant uns anys?, si no es veuen malalts s'oblida la medicina; o be a l'estil dels advocats, es va a la dicotomia del llicenciat en medicina i el metge en quan a l'ingrés al Col·legi. Queda aquí el límit de la Història, aprovat per una junta i una assemblea.

Amb tot, hem de fer constar que no hi ha a Tarragona antecedents històrics d'exàmens de l'aptitud professional dels metges per part del Col·legi, ni al segle XVII ni al XVIII, ja que a l'any 1760, coincidint amb les Corts de Madrid per jurar a Carles III (19 de juliol) i les activitats de Pere Virgili per fundar un col·legi de Cirurgia per l'Exèrcit a Barcelona (11 d'octubre), el Col·legi i confraria dels Sants Cosme i Damià de metges, cirurgians i

apotecaris envià un memorial al Rei demanant la confirmació i aprovació de les ordenances i estatuts amb els que s'havien governat des de l'any 1599 (vid.: dA -3). El memorial va ser passat al Reial Consell "*para que sobre su contenido consultase lo que le pareciese*" i vist pel Consell procedí el Fiscal i, per decret d'onze d'agost de 1760, proveí expedir una carta a la Reial Audiència de Catalunya a fi que expressés "*lo que os ofreciere y pareciere sobre el contenido y suplica de dicho memorial con expresion de la práctica que hay tenido, y tenga el referido privilegio*" A la carta s'adjunten, els dits estatuts i ordenances del col·legi que, en realitat son els capítols del propi Privilegi de 1599:

"...= *Siguense los estatutos, y ordenanzas = Este es el traslado bien y fielmente en la ciudad de Tarragona Principado de Cathaluña sacado de un Real Privilegio, escrito en Pergamino parte en lengua latina y parte en idioma cathalan, firmado por S. C. y Real Magd del Rey Dn. Phelipe tercero y con el Rl. Sello pendiente, sellado con el señal de registrado, y otras solemnidades de estilo de la Rl. Chancilleria, no viciado ni cancelado, ni en alguna parte sospechoso cuio thenor es el que se sigue en dos columnas, esto es en la una a la letra, y en la otra traducido el Privilegio de el Idioma en que va escrito a español en la forma siguiente a la letra = Nos Philipus Dei gratia ..*" (vid.:dA -3).

Segueix la transcripció del privilegi, primer a la lletra, tal com esta escrit en el registre de Cancelleria de l'Arxiu de la Corona d'Aragó a l'any 1599, comparant-los no hem trobat cap modificació. Segueix la traducció del Privilegi a l'espanyol tant de la part escrita amb llengua llatina com la part escrita amb l'idioma català. Es diu al final de la transcripció que "*es copia de su original, Madrid y agosto veintiuno de mil setecientos sesenta = Dn. Juan de Peñuelas = ""*". Posteriorment la secretaria de la Reial Audiència de Catalunya fa una petició a la ciutat de Tarragona per una possible confirmació futura del Privilegi pel Reial Consell. L'Ajuntament tracta la qüestió el 13 d'octubre de 1760, (vid.: dA -6) i en ser l'advocat de la ciutat també advocat del col·legi, resol que'l dictamen demanat el realitzi el canonge Pere-Ignasi Perelló, pel qual, és una mateixa cosa un col·legi, una confraria i un gremi. I en el seu dictamen escriu: "*que dichos médicos, boticarios i cirujanos puedan tener su colegio o cofradía, bajo la invocacion de los Santos Cosme y Damián en la capilla llamada de Corpus Christi de la catedral de Tarragona.*" (Vid.: dA -7). Conceptes que no es poden llegir al Privilegi de 1599, i que el canonge s'inventa i exposa al 1760, junt amb la proposta de que als cirurgians se'ls permeti suplir l'examen de qualitat realitzat pel Col·legi per un certificat acreditatiu d'haver estudiat tres anys. Anatomia en una universitat o haver practicat el

mateix temps de tres anys en un Hospital general, certificat que's podria suplir pel compliment d'una ordinació establerta pel Col·legi el 23 de gener de 1759 que no coneixem. Pels metges estableix de forma subreptícia exàmens de suficiència (Vid.: B-2).

En la demanda al Rei, tramesa al reial Consell, es diu *El colegio y la cofradia de los santos Cosme y Damián ..* ". I son dos conceptes diferents: el col·legi amb aprovació i protecció reial, té personalitat jurídica per regular la vida professional pròpia dels col·legis; i la confraria (de concessió imprecisa en el permís per reunir-se) té la finalitat de resar i cultivar l'esperit religiós, anar a les processons i practicar l'ajuda mútua. El rei, al privilegi, no regula la confraria. Ho tenim clar, era un col·legi professional que, a més, tenia una confraria de la qual podien ser confreres altres devots i altres professionals, com així va succeir al integrar-se, a partir de 1714, els sucres i droguers a la confraria, cosa que no podien fer al col·legi per no estar previst i legislat al privilegi.

Si no hi ha antecedents vàlids d'exàmens d'aptitud professional dels metges, realitzats pel Col·legi als segles XVII i XVIII, sí és la primera vegada que trobem que els metges proposen que el col·legi realitzi exàmens dels títols dels metges per veure si estan ben expedits per la Universitat i el protofísic. A l'ésser aquest assumpte de gravetat i importància s'amplià l'acció i, el 20 de febrer de 1773, el Reial Protomedicat acompanya una provisió de S.E. i Reial Audiència, dirigida a l'Ajuntament de Tarragona respecte que " *en adelante no conducte, ni admita Médico alguno, sin que presente el titulo en que conste ser visto por el dicho Tribunal del Protomedicato.* " (Vid.:dA - 8). No era una disposició aïllada, entre 1766 a 1773 s'havia reformat el Protomedicat de Catalunya. Deu anys després és denunciada un cirurgià de l'hospital de pobres de Tarragona per falta de títol: s'havia iniciat com a practicant a l'any 1757, després d'estudiar a Cadis només amb bons informes, al 1761 obtingué de passada un títol de cirurgia al Col·legi de cirurgians de Baiona de França, continuant de cirurgia a l'hospital. Era el doctor Jaume Balsells, i sorprèn el títol de doctor, quan a Madrid a l'any 1791, només hi havia 19 cirurgians que tenien el títol de Llicenciat, entre ells Gimbernat, Oromí i Galli, no existia cap doctor, tenia la Cori a més 369 cirurgians romancistes; ens resulta inexplicable un doctor de cirurgia romancista a Tarragona. Al nostre temps, evidentment aquests tipus d'examen de títols, son l'antecedent històric del article 5è. punt 6è. dels Estatuts-2000 a on es disposa és funció del Col·legi Oficial de Metges de Tarragona: " *visar i registrar els títols professionals corresponents...* " (Vid.: B-1). Cosa que fa quaranta anys no es deuria fer amb molta cura i que podria explicar els casos d'intrusisme professional que's descobrien i

s'explicaven en aquell temps i anys anteriors. Amb intrusos ocupant places oficials de la Sanitat civil i inclòs de la militar, durant els anys de la guerra, a la caixa de reclutes de Reus. Tinc l'experiència que no es va visar el meu títol de llicenciat: al dors no té la conformitat del Col·legi Oficial de Metges de Tarragona, pot ser per ingressar en plaça amb nomenament al butlletí oficial.

CONCLUSIONS.

Hem estudiat els privilegis de diverses corporacions i associacions professionals concedit amb motiu de les Corts de Barcelona de l'any 1599 (Vid. B-4), crec que, en aquest moment històric, no podem considerar-los en un mateix concepte i sinonímia. El pensament inicial va prendre vol al preguntar-nos: si eren iguals i tenien la mateixa qualitat per què els metges, cirurgians i apotecaris de Tarragona, essent una confraria, demanaren la facultat de constituir-se en Col·legi?. Concloem amb els caràcters propis :

El COL·LEGI. Representat pels col·legis de Notaris i els dels Oficis de la medicina de Tarragona :

- Era una corporació d'homes de la mateixa dignitat i professió i el seu origen està en les institucions reials.

Te personalitat jurídica pròpia.

Depèn i es representa per ell mateix davant del Rei.

No existeix l'agent intermediari característic que trobem als gremis i confraries. Al col·legi de Notaris de Tarragona es limita la intervenció dels consell de la ciutat a la primera nominació i admissió de notaris.

El privilegi i els estatuts propis, només podrà aprovar-los o modificar-los el Rei o el seu Virrei. Els notaris proposen que sigui el consell de la ciutat qui aprovi els estatuts i no és acceptat.

Els col·legiats es poden reunir quan i com vulguin.

No s'imposa a les juntes col·legials la presència del veguer o el seu representant.

No consten per a res els capítols de caràcter devot i pietosos, les obres de beneficència i l'assistència mútua, pròpia de les confraries.

El GREMI o l'OFICI en el cas de la ciutat de Barcelona. Representat pel privilegi " dels Cirurgians de Girona ".

- Es una corporació de menestrals que formen una associació purament professional, tècnica i econòmica, en la mateixa línia de les corporacions de les ciutats musulmanes, les quals tenien com única finalitat la bona marxa de l'ofici i les transaccions comercials.

- El seu origen està en el treball manual i mecànic i en el comprar i vendre, concepte aquest propi de mercaders, estament superior als menestrals.

- Els membres d'un gremi poden individualment o associats, adquirir i comprar bens i vendre'ls, però entenc, que el gremi com la confraria, no tenen personalitat jurídica pròpia per fer-ho corporativament.

- Entre el gremi i el Rei existeix un agent intermediari: al 1529 la ciutat de Girona controla els gremis i dona estatuts i ordenances als cirurgians, però van haver de ser aprovades pel Virrei Dn. Fadrique de Portugal, bisbe de Sigüenza, en nom de l'Emperador Carles. La ciutat o vila ha de tenir facultats del príncep per actuar d'agent seu i donar els estatuts i ordenances.

- El gremi per reunir-se ha de demanar llicència al consell o al veguer (segons els casos); i els seus representants han de ser presents a la reunió. Si bé els apotecaris de Barcelona (any 1510) i Perpinyà (any 1522) ens diuen que, oficis mecànics de menestrals han estat decorats de privilegis reials i, contra la imposició del consell de la ciutat, se'ls permet reunir-se quan volen.

La CONFRARIA PROFESSIONAL. Es una corporació semiprofessional y semidevocional, representada per la Confraria dels Sants Cosme i Damià de Vic.

- Es tracte d'una confraternitat seglar de caràcter devocional i ajuda mútua, que rep la protecció del Rei, i el règim legal d'una confraria professional amb algunes capacitats jurídiques. Agrupa metges, cirurgians, apotecaris, droguers i candelers de cera.

- La seva capacitat jurídica queda limitada a disposicions internes i a demanar a l'oficial reial la execució de multes per incompliment dels capítols del privilegi.

- No pot tenir bens ni patrimoni amb crèdits i deutes a favor o en contra.

- Com a confraria devota pot tenir una Causa-Pia segons les disposicions del concili de Trento i els concilis provincials Tarraconenses. A la confraria de Vic, l'any 1657 se li concedí fundar una causa-Pia, amb aquest concepte pot adquirir propietats i censals, etc.

- Te domicili al convent del Carme de Vic.

- Les reunions de la confraria professional s'han de fer amb la presència del veguer o subveguer. La confraria demana la presència de l'oficial reial per prendre jurament als procuradors de portar-se bé, amb fidelitat.

En realitat és un gremi unit a una confraria devota i d'ajuda mútua, Així trobem capítols d'incidència professional pel control de l'ofici, govern de la confraria i d'aspectes legals. Units a capítols per aprendre a resar i de l'ajuda mútua al proïsme.

La confraria professional, el gremi i el col·legi sense privilegi no tenen legitimitat per a poder fer complir els capítols als confreres.

La CONFRARIA DEVOTA: Era voluntària. Hem trobat que'ls col·legis i gremis, completament a part del privilegi reial, podien tenir confraries de devoció, beneficència y ajuda mútua, aprovades, o no pel dret canònic, vicari general o el bisbe. Les tenien: el Col·legi de Notaris i el Col·legi dels Oficis de la Medicina de Tarragona; i el gremi de cirurgians de Girona, Barcelona i València, aquesta aprovada a l'any 1528 pel Papa Climent VII a Viterbo.

La diversitat dels oficis que integraven les confraries professionals presentava alguns problemes. Els metges sols podien formar un col·legi i /o una confraria devocional, però no podien formar un gremi perquè no treballaven amb les mans. Els cirurgians, apotecaris, droguers i candelers de cera, a l'any 1599, podien formar un gremi i /o una confraria però no un col·legi, no se'ls reconeixia el treball intel·lectual ni havien estudiat a un Estudi General, així es forma una confraria mixta a Vic. A Tarragona els metges units als apotecaris i cirurgians, separats dels altres botiguers, es

representen com una branca i la mà dreta de la Medicina, imposats en la ciència i doctrina del seu art i així van ser erigits com un Col·legi.

Aquestes son las conclusions que ofereixo als erudits i als historiadors tan per confirmar-les i completar-les com per objectar-les.

DOCUMENTS d'ARXIU (Ref. al text: dA-)

dA -1 = ARXIU CORONA d'ARAGÓ (ACA): Cancilleria Reial. Diversorum Felip II (1598-1621), Registre nº 4879, folis 10v.a 19v. "Col·legi Notariory Tarrachona".

dA -2 = ACA.: Ibidem: folis 6r a 10v. "Civitatis Tarrachona seu verius confratris St. Cosme et Damiani".

dA -3 = ACA.: Reial Audiència, Registre nº 555, folis 170v a 182v. Carta acordada de 21 agosto 1760.

dA -4 = ARXIU HISTÒRIC PROVINCIAL de TARRAGONA (AHPT): Llibre del Consolat de Tarragona any 1582-83, caixa nº 140 foli deslligat encapsalat "Illes. Sors. Cons. y mages. Consellers".

dA -5 = AHPT.: Libro de Acuerdos Municipales, anys 1748 – 1749 data de 7 de març de 1748, foli 21, seu (24) y al. Tracte que, "Felipe segundo concedió el privilegio de tener colegio a los escribanos públicos de Tarragona".

dA -6 =AHPT.: Libro de Acuerdos Municipales, any 1760, foli 117 v, acord de 13 d'octubre sobre una carta del secretari de la reial Audiència

dA -7 = AHPT.: Libro de Acuerdos Municipales, any 1760, document nº 190,

dA -8 = AHPT. Libro de Acuerdos Municipales, any 1773, consell de 5 de març, foli 19r. Fa referència a una provisió de la reial Audiència, dirigida a l'Ajuntament de Tarragona pel reial Protomedicat, respecte a que " *en adelante no conducte, ni admita Médico alguno, en que conste ser visto por dicho tribunal del Protomedicato ...*"

dA -9 = ARCHIVO PATRIMONIO NACIONAL (APN.) Sección administrativa, Facultad de Medicina Cirugia y Farmacia, Protomedicato. Legajo 689, 13 Mayo 1791 :Lista de Médicos Cirujanos y Boticarios de la Corte.

BIBLIOGRAFIA (Ref. al text B-)

B -1 = DIARI OFICIAL de la GENERALITAT de CATALUNYA (DOCG) núm. 3082 de 21 de febrer del 2000 Estatuts del Col·legi Oficial de Metges de Tarragona.

B -2 = RIERA BLANCO Manuel: " El privilegio de 1599 y sus comentarios históricos ". Rev. Gimbernat, Vol. XVII any de 1992, 265-276.

B -3 = En la transcripció del Privilegi de 1599 a l'article anterior, va quedar incompleta en la nota núm 16 de la pàgina nº 269, a partir de " *fins a tants* ", referida als exàmens de cirurgians i apotecaris. Aquí la transcripció és completa.

B.-4 = RIERA BLANCO Manuel : " Col·legis i confraries dels Oficis de la Medicina: Privilegis de les Corts de Barcelona, any 1599". Revista Gimbernat vol.XXXI Barcelona any 1999, pàgs. 63 a 80.

NOTES (Ref. al text D-)

N -1 =Actualment amb el núm 2, està guardat dintre un sobre que correspon a la caixa 140 de 1582-83.

N -2 = A Catalunya el nom de Notari estava vinculat a l'Església i negocis eclesiàstics. El rei tenia escrivans, com a secretaris i com ofici públic per donar fe als contractes i altres actes.

N -3 = A Tarragona pràcticament tots els notaris públics eren nomenats per l'Arquebisbe com a senyor temporal, altres barons feudals també podien fer-ho. Els notaris clericals no eren professionals, solien seguir les fórmules notariales que'ls donava la diòcesi. El Col·legi de Notaris que es refereix tenia Tarragona abans de 1583, hem de deduir fou concedit per l'Arquebisbe i la sol·licitud del privilegi al Rei encaixa dintre del procés d'incorporació a la Corona de la jurisdicció temporal de l'Arquebisbe, un afany del Consell de la Ciutat a finals del segle XVI.